

HAGOP BARONYAN

ADABIMUAŞERETİN

ZARARLARI

Çeviri: ARARAT ŞEKERYAN - NIVART TAŞCI

♥ can
öykü

HAGOP BARONYAN
ADABIMUAŞERETİN
ZARARLARI

Kağakavarutyan Vnasneri, Hagop Baronyan

© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mayıs 2016, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Editör: Emre Taylan

Düzeltili: Ebru Aydın, Mert Tokur

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devkaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş
Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-3218-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750732188

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

HAGOP BARONYAN ADABIMUAŞERETİN ZARARLARI

ÖYKÜ

Ermenice aslından çeviren ve hazırlayanlar

Ararat Şekeryan - Nivart Taşçı

Hagop Baronyan'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

İstanbul Mahallelerinde Bir Gezinti, 2014

HAGOP BARONYAN, 1842'de Edirne'de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Ermeni okullarında tamamladı. 1864'te İstanbul'a yerleşti. Mütevazı yaşamında kalemi ve sanatıyla toplumsal sorunlara ve edebiyat hayatına hükmetti. Tüm eserleri, derin toplumsal sorunlar etrafında mizahi dille yazılmış, her düzeydeki okura, hayata dair gerçek resimlerdir. Keskin gözlemleri ve ince mizahıyla istisnasız, toplumun her kesimini eleştirir. Gerçek kimlikler ve mütevazı örneklerle Ermeni toplum hayatının derinliklerini ortaya çıkarmıştır. 1865'te *Arevelyan Adamnapuj* (Şark Dışçısı) isimli ilk tiyatro denemesiyle tanınmıştır. *Poğ Aravodyan* (Sabah Borsu), *Yeprad* (Fırat) ve *Meğu* (Arı) mecmualarında başyazarlık yapmıştır. Ermenice ve Osmanlıca yayımlanan *Tadron* (Tiyatro), daha sonra *Luys* (Işık), *Dzidzağ* (Tebessüm), *Khigar* (Bilgiç) dergilerini yayımlamıştır. Önemli eserleri: *Azkayin Çoçer* (Milli Ağalar), *Mezdsabadiv Muratsganner* (Haşmetlû Dilenciler), *Bağdasar Ağpar*, *Kağakavarutyán Vnasneri* (Adabı-muaşeretin Zararları), *Adamnapuyjn Arevelyan* (Şark Dışçısı). 1891'de İstanbul'da tüberkülozdan öldü.

ARARAT ŞEKERYAN, 1987'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi ve Moskova Puşkin Enstitüsü'nde Rus Dili ve edebiyatı eğitimi aldı. Bilgi Üniversitesi'nde Karşılaştırmalı Edebiyat yüksek lisansı yaptı. Halen, mezunu olduğu Getronagan Ermeni Lisesi'nde Ermeni edebiyatı ve Rusça öğretmeni olarak çalışmaktadır.

NIVART TAŞÇI, 1981'de İstanbul'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi Moleküler Biyoloji Bölümü ve Atatürk Enstitüsü'nde yüksek lisans yaptı. Halen aynı enstitüde doktora eğitimini sürdürüyor ve sivil toplum alanında çalışıyor. İngilizce, Fransızca ve Ermenice biliyor.

1

Güzel bir ismi kendisine siper edinmiş bir zorba var. İrademizin bize sunduğu, yasalarinsa herhangi bir şekilde engel koymadığı o ayrıcalıklı durumlarda bile bizi esir alan bir zorba... Bu zorba, tabiata da karşı çıkar ve onun insanoglunu özgürce şekillendirmesine izin vermez. Bu zorba adabımuâşeretten başkası değildir. Bu zorbaya kafa tutanlarsa haksız biçimde terbiyesiz yaftası yerler.

Bu adabımuâşeret, özellikle de kendini tabiat yasalarının akışına bırakmayı sevenler ve mutluluğu bu akışta bulmak isteyenler için çekilecek dert değildir... Bu zavalıların ne çileler çekip ne haksızlıklara uğradıklarını anlamak adına birkaç örnek vermek yerinde olacaktır...

Bir ahababının isim gününde¹ bulunmak istersin. Akşam yemeğini yer, kalkıp ahababının evine gider ve sıcak bir şekilde karşılanırsın. Bir saat kadar oturduktan sonra gözlerin kapanmaya başlar ve koltuğa şöyle bir uzanmak istersin. Adabımuâşeret izin vermez. O gün pek iştahlı yemişsindir ve içinden kemerini biraz gevşetmek ya da

1. Katolik ve Ortodoks mezheplerinde olduğu üzere Ermeni takviminde de her bir gün bir ya da birden fazla azizin adıyla anılmaktadır. Geleneğe göre yeni doğan bebeğe aileden bir büyüğün adı veyahut doğduğu gün isim günü kutlanan azizin adı verilir. İsim günü kutlaması Hıristiyanlıkta doğum günü kutlaması kadar önemlidir. (Y.N.)

çözmek gelir. Ne ki davetlilerin önünde böyle ihtiyaçlar hissetmek adabımuâşerete aykırıdır. Uyku, gözkapaklarını gitgide ağırlaştırır. Oysa kalabalık bir ortamdayken gelen uyku, terbiyesizin önde gidenidir, def etmek lazımdır. Tabiatımız, “Uyu!” der, adabımuâşeret ise, “Uyuma!” diye haykırır.

Sıkıysa biraz uyumayı dene...

Ev sahibi tepende dikiliverir...

“Bana bakın,” diye bağıır hizmetçilere, “Babig Ağa’ya biraz su getirin!”

“Yo, yo, su istemem.”

“Niye uyuyorsunuz Babig Ağa?”

“Oturduğum yerde biraz dalmışım, kusura bakmayın.”

“Keyfini mi kaçırdık?”

“Estağfurullah.”

“El âlemin evinde sabahlara kadar oturursun, bize gelince çarçabuk uyursun.”

“Çok yedim bu akşam, ondandır...”

“Yok yok ondan değil,” diye girer evin hanımı araya, “bizim evde iyi eğlence yok, onun içindir...”

“Rica ederim, demeyin öyle.”

“Başka evde olsaydınız muhakkak ki daha iyi keyfeder, daha çok eğlenirdiniz.”

“Babig Ağa’ya bir sigara getirin!” diye buyurur evin beyi.

“Babig Ağa’ya bir elma soyun!” diye buyurur evin hanımı.

“Teşekkür ederim.”

“Bir *khahve* pişirin!”¹

“Bir çay getirin!”

1. Orijinal metindeki Türkçe veya diğer dillerdeki kelimeler, italik olarak belirtilmiştir. (Y.N.)

“Kalk şöyle bir dolaş Babig Ağa, uykun kaçsın.”

“Gel bir iskambil atalım ki uyumayasın!” diye bağı-
rır öteden biri.

“Teşekkür ederim, siz keyfinize bakın.”

“Olmaz! Seninle bir iskambil oynayacağım.”

Babig Ağa karşı koyamaz. Başlar iskambil oynama-
ya. Daha bir saat olmadan uyku bastırır.

“Uyuma, Babig Ağa!”

“Uyumuyorum.”

“Uyuyorsun, Babig Ağa.”

“Uyumuyorum.”

“İstersen bir polka oyna da uykun kaçsın.”

“Polka bilmem ben.”

“Öğrenirsin.”

“Allahınızı severseniz izin verin bana, içeride kesti-
reyim biraz.”

“Mümkün değil. Davette uyunur mu hiç?”

Zorla dansa kaldırılan Babig Ağa'nın aklında, böyle
öfkeli durumlarda kullandığımız o malum sözler sırala-
nır art arda.

Dans sona erer. Babig Ağa'nın uykusu kaçmıştır.

Bir-iki saat sonra davetliler gitmek üzere ayaklanı-
r. Babig Ağa da kalkar evine gider. Yatağa girer ama uyuya-
maz; uykusu geri dönmek üzere kaçmıştır. Yataktan
çıkarak, uykusu gelsin diye bir şeyler okuyacak olur ama gel-
mez. Uyku getirecek başka bir kitap alır eline ama ne fay-
da, “Orvan Gyank”¹ da okusa para etmeyecektir... Böyle

1. (Erm.) “Gündelik Hayat”. Dönemin gazetelerinde bu başlıklı köşelere yer
verilir, gündelik siyasi-ekonomik haberleri, Ermeni Patrikhanesi ve Ermeni
Meclisi'ni ilgilendiren gelişmeleri ve hükümet görevlilerinin faaliyetlerini ele
alan yazılar bu köşelerde yayımlanırdı. Örneğin dönemin önde gelen entelek-
tüellerinden Arpiar Arpiaryan'ın (1851-1908) *Arevelk* (Doğu, 1884-1896,
1898-1912) gazetesinde sürekli olarak yazdığı aynı adı taşıyan köşesi kısa za-
manda ünlü olarak çok takip edilmeye başlamıştı. (Y.N.)

böyle, Babig Ağa sabaha kadar yatağın içinde debelenir durur ve ancak milletin işe gittiği vakitte uykuya dalar.

İşte adabımuâşeretin sonucu...

“Gitmeseydi efendim, evinde otursaydı!” diyeceksiniz.

Sanki insan kendi evinde daha mı özgür?

Deneyip görelim...

Akşam eve dönersin, üstünü başını çıkarır pijamalarını giyinirsin ve odanın bir köşesine çekilip oturursun. Biraz sonra sofraya kurulur. Karını, babanı, ananı, çocuklarını, kardeşlerini, kız kardeşlerini, torunlarını alıp yemeğe inersin. Masadan kalkar, kahveni içer ve koltuğa şöyle bir uzanırın...

“Güm güm güm!”

“Aaaa! Misafir mi acaba?”

“Güm güm güm!”

“Kim dinleyecek şimdi bunları... Evde yok deyin!”

“Olmaz, camdan gördüler.”

“Güm güm güm!”

“Yukarı çıkarın ama Babig Ağa bugün rahatsız deyin.”

“Güm güm!”

Kapı açılır...

“Yukarı buyurun, yukarı buyurun.”

Misafirler yukarı çıkar...

Babig Ağa tehlikeyi atlattığından emindir.

Yarım saat geçer geçmez odasının kapısı açılır ve misafirlerden biri içeri girer.

“Babig Ağa?”

“...”

“Ses yok, acaba uyuyor mu? Babig Ağa?”

“...”

“Uyuyor...”

Babig Ağa uyanıktır...

Uyandırılım. “Babig Ağa! Babig Ağa!” diye seslenerek uyansın diye Babig Ağa’yı dürtüklemeye başlarlar.

Babig Ağa çaresiz kalmıştır. Uyanır...

“Siz misiniz Müsü¹ Pol?”

“Benim... Geçmiş olsun.”

“Teşekkürler.”

“Hanımefendi rahatsızlandığınızı söyledi.”

“Evet, çok rahatsızım.”

“Başınız mı ağrıyor?”

“Evet.”

“Ben de gidip bir Babig Ağa’ya bakayım dedim, sonra bizim eve kadar gelmiş de yanıma uğramamış demesin.”

“Eksik olmayın.”

“Nerden çıktı bu baş ağrısı?”

“Vallahi bilmem ki! Ahh! Kafam kopacak gibi... Gözünüzü seveyim, dert etmeyin, yukarı çıkın siz, benim için rahatınızı bozmayın; biraz uyursam geçer.”

“Olmaz efendim, olmaz; uyuyarak geçmez. *Ensenin köküne* biraz *hardal* sürelim. Şu *hardalı* getirin!”

“İstemem güzel kardeşim.”

“Sen anlamazsın. Şu *hardalı* getirin!”

Hardal gelir. Müsü Pol *hardalı ense köküne* sürer.

“Biraz da *limon* getirin!”

“Gerek yok *canım*...”

“Biraz *limon* getirin! Hastanın lafı dinlenmez.”

Limonu getirip alnına bağlarlar.

“Biraz rom getirin!”

“Romu ne yapacaksın?”

“Getirin şu romu, acele edin!”

“Gerek yok *kuzum*, gerek yok *babam*, gerek yok be, öfff!”

1. Fransızca “bey, beyefendi” anlamına gelen *monsieur*’den. Türkçeye “mös-yö” olarak geçmiş olan bu hitap kelimesi İstanbul Ermenicesinde “müsü” olarak kullanılır. (Y.N.)

“Acele edin, romu getirin!”
Rom gelir. Müsü Pol, Babig Ağa'nın kafasını romla
ovar.
“Geçti mi biraz?”
“Hayır.”
“*Raklı* getirin, *raklı*... Çabuk!”
“İstemem, Müsü Pol, istemem *ciğerim!*”
“*Raklı* gelsin! Ateşte ısıtın biraz.”
“Isıttık...”
“Babig Ağa, buharı burnuna çek.”
“Çektim.”
“Hafifledi mi biraz?”
“Hayır.”
“Su ısıtın... Ayaklarını içine sokun!”
“Yok *canım*.”
“Su soğutun, kafasını içine sokun!”
“Geçti, Müsü Pol, geçti...”
“Geçmeyecekti de ne yapacaktı? Bana Müsü Pol
derler!”
“Dur giyineyim de yukarı çıkalım.”
“İyi ki gelmişim.”
“Eksik olma.”
“Gelmeseydim çekecek miydin sabaha kadar bu ağ-
rıyı?”
“Evet.”
“Sonra da Müsü Pol yanıma gelmedi mi diyecektin?”
“Evet.”
“Hadi çabuk giyin o zaman.”
“Hemen.”
Babig Ağa giyinir ve yukarı çıkarlar...
“Oo, Babig Ağa, geçmiş olsun.”
“Geçmiş olsun, Babig Ağa.”
“Nasılsınız Babig Ağa?”
“Sağ olun.”
“Rahatsız ettik sizi bu akşam.”

“Güzel bir ismi kendisine siper edinmiş bir zorba var. İrademizin bize sunduğu, yasalarınsa herhangi bir şekilde engel koymadığı o ayrıcalıklı durumlarda bile bizi esir alan bir zorba... Bu zorba, tabiata da karşı çıkar ve onun insanoğlunu özgürce şekillendirmesine izin vermez. Bu zorba adabımuaşeretten başkası değildir. Bu zorbaya kafa tutarlarsa haksız biçimde terbiyesiz yaftası yerler.”

Hagop Baronyan, hiciv yüklü keskin kalemmini, derin gözlemciliğinin alaycılığıyla birleştiriyor. İstanbul’da, 19. yüzyıl sonu Ermeni toplumunun sosyal hayatı, neredeyse tüm katmanları ve dokularıyla kendi “doğal” dekorları içinde görünüyor.

Adabımuaşeretin Zararları, gündelik hayatta ihtiyaç duyduğumuz görgü ve yordama dair keyifli bir okuma vaat ediyor.

Kapak görseli: A. Manaraki

☞ canyayinlari.com ✈ twitter.com/canyayinlari f facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-3218-8

9 789750 732188